

a könyveit, ellenben (?) – egyelőre legalábbis – nem is kíván eltérni a számára egyszer már tisztos sikert hozó közegtől és lát(tat)ásmódtól. Társadalmi anyaga újra a békés megyei szlovákok közösségeiből vétezik, érzelmileg pedig továbbra is a szolid borzalomtól sem mentesülő lelki kuriózum (szenvedélyfinomság) ábrázolása köti le. Legfeljebb most közösségnyivé tágítja a korábban család szélességűre nyitott perspektívát, és növel helyettesíti a vergődő férfiember alakját. Mire „gyanakodhat”, mire számíthat a várakozó álláspont-ra helyezkedő olvasó? A kétségkívül már hamarosan megszületőfélben lévőnek mondható harmadik regény után bizonyára azt is meg lehet majd mondani, milyen Závada Pál „regényírói univerzuma”. Gonosz dolog azt mondani, hogy nagy meglepetés aligha ér majd bennünket? A szociografikusan pontos milió, még talán a speciálisan fájdalmasra csavart szerelmi szál is: könnyen visszaköszönhet majd az új műben. Csakhogy immáron garantáltan, többszörösen minőséginek mondható, kockázatmentesen lekerékített, aggályos gondossággal megformált irodalmi műalkotás-termékbe csomagolva.

WEÉRY IMRE

(*Magvető Kiadó, Bp., 2002. 699 o. 2990 Ft*)

Péntek Imre: *Vi(g)aszkereskedés*

Budapest-centrikus országunkban a vidéki életet, alkotótevékenységet és kulturális szervezőmunkát vállaló írókra, művészekre bizony igen gyakran meggondolatlanul sütik rá az elmarasztaló, lekicsinylő billogot: másodvonalbeli. A vidéki élet vagy adott esetben a vidéken vállalt szolgálat éppen ezért a legtehetségebb költőinket is ebbe a nem éppen irigylésre méltó helyzetbe taszítja, s ez különösen igaz azokra a szerzőkre, akik inkább a regionális kulturális munkásságukra helyezik a hangsúlyt, s nem az országosan ismert és terjesztett folyóiratokban való gyakori megjelenést ambicionálják. Ezek közé a költők közé tartozik a Székesfehérváron élő és alkotó Péntek Imre is, akiről előre meg kell jegeznünk: korunk egyik legizgalmasabb és legösszetettebb, egyszerre több poétikai hagyományt ötvözni és továbbvinni képes alkotója, s ugyanakkor a már havilappá fejlődött Árgus című kulturális folyóirat alapító szerkesztője. És hogy miért volt ez a kacskaringós bevezető? Mert sajnos sok kritikusunk Péntek Imrét is igyekszik méltatlan kategóriákba besorolni, vagy éppen elfelejtkeznek róla, mikor a kortárs magyar irodalom jeles alakjainak munkásságát elemzik, méltatják.

Az idén tavasszal megjelent *Vi(g)aszkereskedés* című kötet azonban erre a kritikusai tévedésre, ha tetszik szűklátásra cáfol rá, hiszen a hatvanadik évét betöltő költő-szerkesztő lírai munkájának olyan rövid foglaltata ez a könyv, amely a válogatott régi versek, valamint a legújabb, kötetben még nem közölt poémák sorjáztatásával villantja fel Péntek alkotói pályájának sajátos ívét, lírájának fő irányait, kísérleteit, sikereit, nyelvi játékaival épülő bravúrait. Miként azt a fülszöveget író Bakonyi István irodalomtörténész meg is jegyzi: „A *Vi(g)aszkereskedés* már címében is jelzi a fő irányt. Annak a lírának a fő irányát, amelyben változatlanul oly fontos a groteszk szemlélet, a nyelvi játék, a kíméletlen igazságkeresés.”

A hat fejezetre tagolt kötet a pálya legfontosabb darabjait foglalja össze. Péntek szokásos szerénységéhez, a mesterségével, a költészettel szemben minduntalan – verseiben és személyes megnyilvánulásaiban egyaránt – felvillantott alázatához méltóan nem akart összegyűjtött kötetet kiadni; az alcímben is jelzi, válogatott és még újabb verseket akar olvasói elé tárni (s ez nem éppen gyakori gesztus egy hatvanéves költőtől, hiszen mai irodalmi életünkben már – sajnos – ahhoz vagyunk szoktatva, hogy negyvenéves költők akár a második összegyűjtött kötetüket adják ki...).

A *Korai mér(1)eg* című első részben a meglepően érett ifjúkori ver-

sek közül olvashatunk néhányat, s szembevetendő, hogy Péntek meghökkenítő képeinek, gondolatainak közvetítéséhez szívesen használja az egyik legkedveltebb klasszikus formát, a szonettet. Péntek Imre pályáján egymást váltogatják az avantgárd poétikai hagyományhoz, a neoavantgárd nyelvi építkezési módjaihoz (vissza)nyúló, valamint a klasszicizáló, tematikájukban is a megnyugvást, tisztaságot, egyszerűséget kereső törekvések. Ezért van, hogy például az új szövegeket közlő *Duellum* (párbaj) című fejezetben szintén több szonettet olvashatunk.

A Bakonyi István által kiemelt kíméletlen pénteki igazságkeresés, a szerző erős moralizáló s részben politizáló hajlama az egész kötetben érezhető; sajátos humora még a nemegyszer szarkasztikus öniróniával fűszerezett, saját szerepét, életét értelmezni próbáló vagy az Istent kereső verseit is áthatja.

A kötetbe szerencsére bekerült az utóbbi néhány évtized magyar avantgárdjának egyik legizgalmasabb szövegműve is, a *Falvédő szövegek, fal(s) védőszentek*, amely textus sajnos még a hasonló nyelvhasználatot felvonultató reprezentatív antológiákból is kimaradt, pedig például a *lemondóka* című verssel együtt a kortárs avantgárd szövegirodalom legsikerültebb darabjai közé tartozik.

A székesfehérvári Vörösmarty Társaság a költő 60. születésnapjára ünnepségére megjelentetett egy má-

sik kiváló válogatott kötetet is, *A jövő ősrégészeinek* címmel. Sajnos az a kiadvány csak 100 példányban készült el, s az ünnepségen el is fogyott. Éppen ezért csak remélni tudjuk, hogy a *Ví(g)aszkereskedés* a lehető legtöbb költsézetet szerető, elmélkedésre vágyó olvasóhoz eljut.

L. SIMON LÁSZLÓ

(*Vörösmarty Társaság, Székesfehérvár, 2002. 144 o.*)

Veress Miklós: *Éjszaka gyűrött atlaszon*

Veress Miklós kötetei 1972-től sűrű egymásutánban jelentek meg, majd 1985 után másfél évtizedes szünet következett. A csendet az évezred legvégén kiadott *Somogyi utazás* törtéme: talán – az életmű ritmusát megtartva – egy újabb másfél évtizedes sikersorozat nyitánya? Hisz azóta a 2001-es összegyűjtött versek után most itt van a válogatott versek gyűjteménye is, tehát az új évezred eleje mindenképp az összegzést, a számvetés lehetőségét is elhozta. Az *Éjszaka gyűrött atlaszon* a hatvanéves költő hatvan versét mutatja be, az eddigi életmű esszenciáját, amely kijelöli a helyét mint „múlt századi költőt” (ahogy a szerző magát a fül-szövegben nevezi). Az életművel va-

ló szembesülést segíti a versek ciklusba sorolása mellett a borítótápl is, ahol a költő rövid vallomása, könyveinek listája és fél tucat, lényegre tapintó kritikarészlet olvasható.

Veress életművének legfőbb előzménye József Attila, akinek nemcsak követője, hanem – szerencsés pillanataiban – folytatója is tud lenni: legalább tucatnyi nagy vers alkotója. Istent állandóan és különféleképpen megidézve, végül a hitet mégsem vállalva, a kétséges gondviselés helyén mindkettejük számára fölértékelődik a közösség tevékeny alakítása: a közélet. (Veress számára a legfontosabb közösség-lehetőség a nemzet.) A közéletiség azonban nem megy a személyesség rovására, hiszen mértéke, igazolása az emberi teljesség munkálása. Jó példa erre Veress kikövetkeztethető hazafogalma. Számára a haza az országnak, de főleg a nemzetnek az a része, amely személyes élménnyé, éltető gazdagsággá válik: „Amiért hittél te kívül / azt örököltem szívül / s végem a csöndek hozzák / ha belül nem dobog már / ez a nyugtalan ország / Albertus Molnár.” A kívánatos közélet tehát a hagyomány és a föld hazává, otthonná alakítása („Itthol vagyok hazámban / tán bennem is hazám”). Egyelőre azonban ez ritkán sikerül, és az eszményhez képest a világ felfordultnak látszik. Ezzel a világgal szembesít a szenvedés és a belső sivárság. Veress (is) gyakran idézi meg a „semmit”, az „éjszakát”